

12 — TURČIN BRKO I VILA KOSANA

Kad sam vam ja, deco, bio malac, a niko oko Cera nije 'teo ni smeo imati brkove i još se tada prag solio, neki se Cigančić i Cigančica zaputili rođacima u Zavlaku, ali odocniše jer su se usput prepirali. Mati je kćeri dala da nosi pogaču i ostalu miloštu u naprtnjači, a sinu čuturu, jer on je na bratovljevu svadbu zazivao. I reče im mati da prvo manastiru navrnu, te da se potom nikome ne javljaju dok na odredište ne stignu. I posoli im košulje i obojke, zakle ih da s manastirkog izvora umiju oči, a oni obećашe sve i tako su krenuli. Ali još na putu od Culjkovića ka Radovašnici, i pre no što se Sunce i preko podnevnog vrha prevali, momčić ogladni od one rakije koju je nosio i kojom je pomalo grlo ispirô, i veli sestri da mu da jesti. I baš je pogače hteo, i presoljenog sira. Sestra ne dade.

„Oću pogače, sve te ne jeblo, ženo nedokazana!“

„Ne može, napišam ti usta! Mati je rekla 'samo ne od pogače', a i sirac je rekla da prištedimo, samo jabuka da uzne...“

„U dupe da turiš jabuku,“ viknuo je dečak. „Dabo’da te vila oćor’ila jabukom!“

I stade je busenjem najcrnje zemlje i najmodrije trave gađati.

Nekome je dosuđeno da ima brata pizdonju, razmišljalo je devojče. Kad mi sisa iznikne, i sve ostalo, ako se za ’vakog udam, ću se ubijem. Pošto je balavac već počô da se umara od zasipanja njene fine košuljice blatom, i pokušaja strašenja živim te mrtvim poskokom, i ulovljenim krastačom i gatalinkom, i postô na šamaru trom i na nišanu loš, sestra mu izrazbija nos.

„Usrala si mi košulju, abesa tu...“, okinuo je.

„Uše, more! Pogle’ šta s ti napravio!“

Košulja joj je bila modrozeleni i govnojivo-blatnjavi, al’ je njego-va makar fino iskrvavljena. Da ih neko vidi, učinio bi mu se on na kakva junaka – a ona bi mu se učinila na kravu il’ krmaču. *’Bem ti ’vaki život.*

Kada se bašibozluk okončô batinanjem, manastir, iz koga je mati dobila rakiju kad se najstariji brat – ovî mladoženja krstio, i česma jesu bili pred njima, al’ se nebo omodrilo. Htedoše poitati da se

izmiju vodama manastirskim, makar i ne sprali blato, zeleno i krv, no utô izađe jedan mantijaš i reče: bež' nekrsti prljava, i džabe im bi majčina zakletva.

Sad, dok su uzbrdo nabadali, razmaženko postade najedared hrabar, a curica se nekako smanji. Momčić, kuražan kô nikad, pade u blato, ali se pridiže i ćutke nastavi. Lagano se mračilo, i sećala se ona materinih upozorenja, i priče pokojnog oca o turskome groblju oko Cera – što je viđano i oko Lešnice i ukraj Trbosilja, i između Dvorišta i Volujca, čak i dole niže Tekeriša. Gde je otac nestao, i da li je odista mrtav, ne zna se – al' mati ga je abrikovala da ni ne pominje to groblje. Beše tu i priča o vukodlaku cerskom, što ispadne mali kô šakal pred tebe al' onda stane na zadnje noge, naraste kô medved i veli „Op, cvrc, rke-koke, grickaću vam prečnjake!“ A ne sme se zaboraviti ni nemušti zmijski car koji davi zlobnike te î ostavi nepojedene, no tek grobove raskopava i guta pokojnike, te – kada ih svari i na drugi kraj istisne – progovara jezicima ljudskim.

Uze tako ona prstohvat soli i posoli se po glavi. Htede i na njega baciti malo, al' ovaj joj reče:

„Ne troši, bre, tol'ku so, 'usta te 'bem!“, i zaždi uzbrdo bez ikakva napora, kô da je krila uzgajio.

„Odsolio si košulju blatom, jeb'o sebe da bi jeb'o, stani...“, al ovaj ustrča, i ili zaleže, ili se saplete, il' je negde skrenuo. Al' kad je dotrčala gde joj se učini da je stao, i skupila se od nadiruće studi i straha, tamo ne bi nikoga.

Vrisnu sestrice, al' ne vide ga u mraku i ne ču. Krckala je šuma, kričali zrikavci, al' težu nogu od lasičije ne oseti.

I bolje je što bî slepa u noći opadajućeg polumeseca, jer kad leže i pokri se lišćem, rešena da ne zaplače – te poče mantrati da usni, nešto pogolemo a nečujno je prišlo, omirisalo je, i streslo se osetivši so. I kada krenu ponovo kidisati, pade strela ukraj nj, te je nastavilo ka onoj raskrsnici malo naviše.

*

„Op-cvrc, rke-kok, poždraću ti prečnjak,“ zapevala mu je uspravna svetlooka sen. Ukipio se od straha i mislio da će videti čeljust kako

se širi, al' ništa sem crne seni i žutî očiju ne razazna – a te se oči približavahu. I popiša se negdašnji junosa od straha. So je pekla ud i kožu dok se razlivala pod čakširama.

A kurjak dreknu: „U, jebem ti so i rakiju manastirku!“

I mada se prepô, ipak potera Cigančića kroz tminu, te ga je gonio do duboko u noć. Ister ga duplo dalje od Tekeriša gde je ovaj trebô da skrene ka Zavlaci, i ka jednoj zarasloj livadi, al' ustavi se zbog nečega i arlaukô je za oproštaj. Izgubivši svu kuraž, balavac se poče moliti:

„...i za Ramazan ću da ne je'm, i Svetog Đurđa ću slavim, i za Božić ću režem Badnjak i ja ću režem pečenicu mesto što mati reže, al' neće bit' svinja, svinju nej' da pipnem, i ću slavim Pashu s Avramom iz Jevremovca i s jaja ću se tucam...“

I malo se, kanda, posvetli nebo, i on vide ukraj sebe spomenik, al' nizak, bezimen i s opadajućim polumesecom na vrhu. I što pogleda, što opipa kroz ono rastinje, a kamenje svud. Pljuni i prekrsti se, al' možda bi bolje bilo da je klanjô, iako se u noć ne klanja. I zazva svačijeg Boga, al' san ga je hvatao. Secô se priče o volšebnom groblju što se ukazuje i nestaje – kažu babe: koj ga vidi, više ga nema. Drugi

kažu da će putnika možda i biti, pod uslovom da mu se ne ukaže brkat Turčin. I ne znaju mu imena, pa ga slove samo sa Brko. I pretili su stari tada, deco moja, *čak i među Ciganima*, da će nevaljalo dete dati Brku. I sećô se toga Cigančić, dok je pokušavao ne zaspati – al' strahovô vam je on više od kurjačine što zavija odzada, nego od tog Brka.

Al' zaspâ.

*

„Dobro jutro i pomoz' bog!“ reče devojče kada se probudilo i ugledalo jednoga popa. Još ne svanu, tek nebo što se zarudi.

A pop se prometnu u devojku sa strelom, i viknu:

„Daj mi, Mirjana, lonče mleka!“

„Nema mleka, al' imam sira,“ reče, preplašena gledajući u Kosanu, jedinu cersku vilu. Onu koja je grad svoj digla. Onu koja milosti nema. *Onu kojoj ne smeš otpozdraviti, inače...* „A i ako joj kažeš štogod, začuti kad ti ime pomene,“ reče mati, al' vakat je i za to bilo.

„Mleka hoću! Mleka!“

„Nema, pišam ti se...”

I vila je letela za njom i gađala je busenjem zemlje, a devojčica je psovala život. Na raskršću je našla čuturu i pokupila je, al' brata nigde. Pre sunca je stigla u Zavlaku, toliko ju je vila ma'nito gonila, a u Zavlaci čula, te zinula, da je nije bilo dve godine, da se teča obesio, a tetka štranjku s njega skinula pa u bunar đipila, i da sada svakog ko bunaru priđe štranjkom oko vrata hvata i u dubini davi – vodom i konopom. A rekoše i da joj je sve njene u Culjkoviću beda neka pomorila. I viknu neko „veštica“ i stadoše gađati kamenjem, a kad nesta kamenja, osuše šljive i jabuke. I udesi se tako da joj jabuka izbi oko – kô što kamen nije mogô.

Čuo sam, deco, da su je posle u šumi viđali još pet desetleća, dok je onî vuja nije našô.

*

Junoša se kući vrnô sutradan večê. Mati ga je izubecala što je okasnio, odustô i zagubio čuturu. Nije smeo da joj kaže za onog pokodlačenog stvora, al' radovô se pomalo što mu se Brko nije ukazô.

Pitô se dečko da l' je sve umislio, ako je u manastirki bilo kakvi' travuljina ili gljiva.

Mater je u gluvo doba zaklô, i svu joj krv posisa kô da je mleko. Bratu učini isto. I budućoj snajki isto. A kad je petô kukuriknô, raspô se ovaj u pihtije.

*

Turčin Brko je počesô svoje pašče iza uva, i obeća da će jednom vilu uloviti, te da će je obojica dobro izajcati i spreda i straga.

„Neće ona mog kucova strelom...“, rekô je.

„Jedi govna,“ odgovorio je pokodlačeni sužanj. Kivan je bio što Turčinu kuću vazda čuva, a noćas ništa ne dobi za jelo. I gazda se ražali i zakleše se oba da će bolje odsada činiti, i više lovine imati.

I pitate se, vi dečice, i pitaju se vaše učiteljice – otkud čiča sve to zna? I je l' to još neka bajka, što ju čiča izmisli? A ja se čudim, kad već znate sve bajke, što čiču niko nije pitô otkud su mu tol'ki zubi. Op, cvrc...